تیانشان الابی توتداي تۇرلەندى

(باسى 2 ـ بەتتە)

ۋیعۇر ۋلتندا "التىن، كۇمىس ناعىز بايلىق ەمەس، نىتماق، جاراسمدىلىق ناعىز باقىت" دەيتىن ٴتامسىل بار. شینجیاڭ پارتیانىڭ ۋلت، ٴدىن ساياساتىن جاپىپاي دايەكتىلەندىرىپ، ۋلتتار نىتماعىندا، العاباسارلىعندا وزات وردىن قۇرۇ قىزمەتىن كەڭ كولەمدى ىشكەرىلەي وردىستەتىپ، "ۋلتتار نىتماعىنىڭ بەرەكەلى شاڭىراعى" جانە ۋلتتار نىتماعى بىرلەسكەن دوستىق قیمىلىن جاساماپازدىقپەن وردىستەتىپ، ۋلتتاردىڭ كەڭ كولەمدى ارالاسۋىن، جاپىپاي ىشتەسۋىن، تەرەڭ توعىسۋىن جەبەپ، ٴار ۋلت بۇقاراسى بارىس ـ كەلىس جاساسۋ، اڭگىمەلەسىپ، بىرگە ٴان شىرقاپ، باس قوسىپ، سىرلاسىپ سۇیىسپەنشىلىكتەردى ۋزدىكسىز نىعايتىپ، ۋلتتار نىتماعىنىڭ "سەنترلەس شەڭبەرى" بارعان سايىن ۋلكەيدى.

"ٴبىر جۇلدىز اسپاندى نۇرلاندىرا الماس، ٴبىر كەسەك تاس تاۋ بولا الماس، 56 ۋلت ٴبىر نیەتپەن قول ۇستاسىپ، نىتماقتاسقاندا عانا، وتان انا اناعۇرلىم گۇلدەنىپ ـ كوركەيەدى، بايىپ ـ قۇدىرەتتەنەدى..." بۇل ـــ شینجیاڭداعى ٴار ۋلت حالقىنىڭ ۋلى وتانىنىڭ قۇشاعىندا باقىتتى مەكەندى قول ۇستاسا بىرگە قۇرۇداعى ەڭ ۋلكەن ورتاق تانىمى.

جوعارى دەڭگەيدە ىلگەرىلەتتى، داۋۇ سەرپىنى كۇشتى بولدى.

"ٴبىز استە ٴارقانداي ٴبىر نساندى كەشۇىلەدەتپەيمىز ٴارى ٴارقانداي ٴبىر كاسپىورىنشىنى دا ۇمىتسىزدەندىرمەيمىز"... بىيل اشىلعان حالقىنىڭ كاسپىورىندارىنىڭ وڭتۇستىك شینجیاڭنىڭ داۋۇىن ىلگەرىلەتۇ جىنالىسىندا وڭتۇستىك شینجیاڭداعى ٴارقایسى ایماق، وبلىستارىنىڭ نەگىزگى جاۋاپتى جولداستارى حالقىنىڭ كاسپىورىنشىلارىنىڭ قارجى قوسىپ، كاسپىتى گۇلدەندىرۇگە نقىلاستى پەیىلمەن ۇسىنىس ەتتى.

جوعارى ساپالى داۋۇىنىڭ شەشۇشى مەزگىلىندە، اۋتونومیالى رایوندىق پارتكوم مەن ۇكىمەتىنىڭ جوعارى دەڭگەيدە ىلگەرىلەتۇىندە تۇتاس رایونىمىزدا جوعاردان تومەنگە دەيىن كۇتىپ تۇرۇعا بولمايتىن كوكەي تەستىلىك سەزىممەن، باياۋلاتۇعا بولمايتىن داعدارىس سەزىممەن، كۇتىپ وتىرا المايتىن بورىشتىلىق سەزىممەن شارالاردى بىرىنەن سوڭ ٴبىرىن اتقارىپ، داملىسز ارەكەتتەنىپ، شینجیاڭنىڭ جوعارى ساپالى داۋۇىنىڭ ارناسىنا قادام تاستاۋۇن ىلگەرىلەتتى.

ٴار ماۋسىمدا ىركەس ـ تىركەس "جۇمىس باستاۋ دابىلىن" قاعىپ، ەلەۋلى نىسان قۇرىلىستارىن ىلگەرىلەتتى؛ تەمىر جول، تاس جول، اۋیاتسیا، قۇبىر قۇرىلىسىن جەدەلدەتىپ، وسزامانداناعان نەگىزدىك قۇرىلعىلار جۇیەسىن كۇش سالا قۇردى؛ تاریحي تۇردە دوستىق اۋىس ـ كۇیىس ساپارلاۋ ۇیىرمەسىن ۇیىمداستىرىپ ورتا ازیاعا ساپارلاي بارىدى، 7 ـ كەزەكتى جۇڭگو ـــ ازیا ـ ەۋروپا كورمەسىن جاسامپازدىقپەن وتكىزدى، 2023 ـ جىلعى (جۇڭگو) ازیا ـ ەۋروپا تاۋار ساۋدا كورمەسىندە كەلىسىم جاسالعان توقتام سوماسى 500 میلليارد یۋاننان استى؛ "ٴبىر پورت، ەكى رایون، بەس ۇلكەن ورتالىق، شەكارا وتكەلى ەكونومیكالىق بەلدەۋى" قۇرىلىسىن جاپىپاي ىلگەرىلەتپە، "8 ۇلكەن كاسىپ سالاسى شوعىرى" قۇرىلىسىن جەدەل ىلگەرىلەتتى؛ اۋتونومیالى رایوننىڭ عىلىم ـ تەحنیكادا جاڭالىق اشۋ جینالىسىن، ساياحاتتى دامىتۋ جینالىسىن ٴار جىلى اشتى؛ 10 میلليارد یۋاندىق دارىندىلاردى دامىتۋ قورىن قۇرىپ، "5 + 2" ٴتۇىندى دارىندىلار جوسپارىن اتقارۋدى باستاپ، ورتا ازیاعا باعىتتالعان جبەك جولى ەكونومیكالىق بەلدەۋى وڭىرلىك عىلىم ـ تەحنیكادا جاڭالىق اشۋ ورتالعىن تۇلعالادى؛ سیفرلى شینجیاڭ كاسىپ سالاسنا قارجى قوسۋ توبىن، شینجیاڭ یاشىن كومىر قاباتى گازى قارجى قوسۋ، اشۋ توبىن قۇردى... ۇزاق بولاشاققا ساياتىن ٴبىر قىدىرۋ ستراتەگیالىق شارالار ناقتاپ تیاناقتاندىرىلدى.

توپ ـ توپ كاسىپورىن شینجیاڭعا كەلىپ، اڭگىمە ماجلىستەر وتكىزىلىپ، كەلىسىمدەر تیاناقتاندى، مۇنىڭ ٴبارى شینجیاڭنىڭ داۋۇ كەڭىستىگى مەن كومەسكى كۇشىن ایگىلەۋدە. سایاسات، بایلىق، وڭىرلىك وردىن سیاقتى باسىمدىقتاردىڭ ۇزدىكسىز جارىققا شعۇىنا ساي، شینجیاڭنىڭ جوعارى ساپالى داۋۇدى ىلگەرىلەتۇ، بایاندى تەنىشتىق نەگىزىن بەكەمدەۋ بەكىمى، سەنىمى مىزعىماستاي بولدى.

دەن قویا نارلەندىرىپ، مادەنیەت ارقىلى ادام باۋلىپ، شىنایى مویىنداۋدى كۇشەیتتى.

"سحىفۋ ٴمورى"، "وتكەلدەن ٴوتۋ جولحاتى"، "جوڭعار بۇلىگىن تىنىشتاندىرۋداعى ویما جازۋلى ىلە قۇلپىتاسى"... شینجیاڭ مۇراجاینا كىرىسەڭىز اسا قۇندى مادەنیەت ەسكەرتكىشتەرى كورمە تاماشالاۋشىلارىنىڭ "چاڭاندى" ەسكە الىپ، "ۇلى تاڭدى" ەلەستەتۋىنە مۇمكىندىك جاساپ، مىڭ جىلدىق جبەك جولى داڭقىنان بىرگە یگىلىكتەندىردى.

شینجیاڭنىڭ بایتاق دالاسىندا مول تاریحي مادەنیەت مۇرالارى ساقتالعان. شینجیاڭدى مادەنیەتپەن نارلەندىرۇدى ىلگەرىلەتۇ دەگەنىمىز "ساياسي تانىم، حالقتىڭ قولداۋ ـ قولداماۋ ماسەلەسىن تۇبىرىنەن شىن مانىندە شەشۇ". سوڭعى جىلدارى شینجیاڭ ۇلتتاردىڭ ارالاسۋىنىڭ تاریحىنىڭ شىندىقتارىن، ارحەولوگیالىق ناقتى زاتتارىن، مادەنیەت مۇرالارىن تولىق اشپ جانە پایدالانىپ، تاریحتىڭ اسىلگى بەینەسىن قالپىنا كەلتىرىپ، مادەنى ەسكەرتكىشتەردى سۇیەلەتتى، مۇراجاي باۋراۋ قۇاتى ەڭ كۇشتى مادەنیەت جەر بوگەناینا اینالدى؛ جۇڭحۇا مادەنیەتىنىڭ ەرەكشەلىگى مەن جۇڭحۇا ۇلتىنىڭ كورىنەكى وبرازىنا یە ٴبىر توپ ٴتۇىندى ینجەنەریانى جانە نساندى جوبالاپ قۇرىپ جانە تیاناقتاندىرىپ، كۇڭزى ٴمۇسىنى، لین زىشۇي قازدىرعان توعان، زو زۇڭتاڭ ەككەن تال ینتەرنەتتەگى تانىمال، ٴسوزسىز باراتىن جەرگە اینالدى؛ جۇڭحۇا مادەنیەتىنىڭ مایەگىنە یە، وسى زامانعى ورىكەنیەتتى توعىستىرعان ٴبىر توپ ادەبیەت ـ كوركەمونەر سارا تۇىندىلارىن جاراتىپ، تۇلعالاپ، جۇڭگو شینجیاڭ حالقارالىق ۇلتتار ٴبي فەستیۋالى رۇحانى مەكەندى نارلەندىرىپ، كولەمدى مۇزەیكا، ٴبي، ولەڭ، سۇرەت قۇیىلمى «جەلەگىڭدى اش ـــ شینجیاڭ جاقسى جەر» قاتارلى تاڭداۋلى ادەبیەت ـ كوركەمونەر تۇىندىلارى بۇكىل ەلدە "تانىمال" بولدى، شینجیاڭدىق جازۋشى لیۋ لیاڭچىڭنىڭ تۇىندىسى «بىنبا» ماۋدۇن ادەبیەت سىلىعىنا یە بولدى... جۇڭحۇا مادەنیەتى تۇرعىسىنان جازباي، جۇڭحۇا مادەنیەتى گەنىن جالعاستىرىپ، جۇڭحۇا مادەنیەتى قان تامىرىن ساباقتاستىرىپ، جۇڭحۇا ۇلتى ورتاق تۇلعا تانىمىن ٴار ۇلت بۇقاراسىنىڭ جۇرەك تۇكپىرىنە تەرەڭ ۇیالاتتى.

ناقتى دەستەدى، حالىق تۇرمىسى ینجەنەریاسى جۇرت جۇرەگىن مەیىرگە بولەدى.

بىيل كوكتەمدە شینجیاڭ تۇتاس قوعامنان جیناۋ ٴتاسىلىن قولدانىپ، 2023 ـ جىلى دستەلەتىن 10 حالىق تۇرمىسى ناقتى ٴىسىن تۇراقتاندىردى.

باس شۇجي شي جینپیڭنىڭ نقىلاستى تاپسىرماسىن ەستە بەرىك ساقتاپ، شینجیاڭ داۋۇ بارىسىندا حالىق تۇرمىسىن قامتاماسىزداندىرۇعا جانە جاقسارتۇعا تابانداى بولىپ، "بۇقارا اڭساعان دستەردى" "ۇكىمەت دستەيتىن دستەرگە" اینالدىرىپ، كومىردى ەلەكترگە وزگەرتۇ ینجەنەریاسىن ۇزدىكسىز ىلگەرىلەتپە، قامتاماسىزداندىرۇ سىپاتتى تۇرعىن ٴۇي قۇرىلىسىنىڭ سەرپىنىن كۇشەیتىپ، قارتتاردى كۇتىمدەۋ، سابىلەردى باعۇ قىزمەت وتەۋىن ازىرلەۋدى كۇشەیتىپ، جۇمىستاندىرۇ جاعىنان كومەكتەسپ مەیىر سىلاۋ قیمىلىن وردىستەتىپ، "شینجیاڭنىڭ پوچتا اقسىن ارقالاماۋ، زات جەتكىزبەۋ" ماسەلەسىنىڭ شەشىلۋىن ىلگەرىلەتپە، "ٴبىر سایتتا ٴبىر جولدا ٴبىترۇدى"، "ٴبىر ٴىستى بىرلەسپ ٴبىترۇدى" ىلگەرىلەتتى... ٴاربىر ماعىنالى بولدى، شىنایى شینجیاڭ، ستەرەولدى شینجیاڭ جوننىدە شت جاڭا تانىمعا جانە شىنایى تۇسىنىككە یە بولدى. كوپشىلىكتىڭ جۇڭگو مەن شەتەلدىڭ ۇزدىكسىز اۋىس ـ كۇیىس ەلشىسى بولىپ، ەكسكۇرسیاعا، ساپارعا قاتىناسقان كەزدەگى اسەرلەرىن ورتاقتاسىپ، جاڭا داۋىردەگى جۇڭگو شینجیاڭنىڭ حیكایالارىن ویداعىداي بایانداپ، جۇڭگو شینجیاڭنىڭ ەسىك اشۋ، سەنىم ورناتۋ جاڭا بەت ـ بەینەسىن، جاڭا راین ایگىلەپ، دۇنیە جۇزىنە شىنایى، ستەرەولدى، جان ـ جاقتى جۇڭگونى ٴتۇسىندىرىپ، ٴار ەل حالقىنىڭ حالىق تىلەگىنىڭ ٴۇزارا توعىسۋىن جەبەۋگە، ادامزاتتىڭ تاعدىرلاس ورتاق تۇلعاسىن قۇرۇدى ىلگەرىلەتۋگە كۇش ـ قۇات ارناۋۇن ٴۇمىت ەتەمىن.

سومالي، چاد، زامبیا، لیبەریا، گابون، انگولا، نیگەریادان كەلگەن كۇرسانتتاردىڭ ۇاكىلدەرى ىلگەرىندى ـ كەیىندى ٴسوز سویلەپ، جۇڭگوداعى ۇیرەنۋ جەتىستىكتەرى مەن شینجیاڭعا ەكسكۇرسیالاۋداعى، ساپارلاۋداعى شىنایى اسەرلەرىن ٴبولىستى. ولار بىلاي دەدى: تیانشان الابىندا ادام مەن تابیعات جاراسىمدى قاتار ٴومىر ٴسۇرىپ، ٴار ۇلت حالقى بىرگە نىتماقتاسا دامىپ، ٴتۇرلى ٴدەن تاتۋ، ۇیلەسىمدى بولىپ، از ۇلتتاردىڭ مادەنیەتى جالعاستىرلىپتى، قورعالىپتى، بۇقارانىڭ شات ـ شادىمان ٴبیى، كوڭىلدى ٴجۇزى، قام ـ قایعىسىز تۇرمىسىنان نىتماقتى شینجیاڭدى، ۇیىسترۇ قۇاتىنا تولى شینجیاڭدى كوردىك. رەفورمانى تەرەڭدەتۋ، ەسكىنى ایقارا اشۋ، وقۋ ـ اعارتۋدى دامىتۋ، حالىق تۇرمىسىن جاقسارتۋ، كاسىپ سالاسىن دامىتۋ، كەدەیلىكتەن ارىلتۋدان قامال الۋ، شینجیاڭعا باعىتتالعان كومەكتەسۋ، مادەنیەتتى قورعاۋ سیاقتىلاردىڭ شینجیاڭداعى تابىستى امالیاتىن شىنایى سەزىندىك، اسەرەسە، جۇڭگونىڭ ەسىك اشۋىنىڭ الدىڭعى شەبى بولعان شینجیاڭ حالقارالىق اۋىس ـ كۇیىستى، سەلبەستىكتى كەڭ كولەمدە وردىستەتىپ، ٴوزارا پایدا جەتكىزىپ، تەڭ یگىلىككە كەنەلۋدى جۇزەگە اسىردى، قول جەتكىزگەن تابىستارى جۇرتقا ایان، بۇل ٴوز ەلىمىزدىڭ داۋۇى جوننەن اسا كۇشتى ۇلگىلىك ٴمان الادى. وسەك ـ ایاڭ فاكت الدىندا جەلگە ۇشادى، شىنایى شینجیاڭ الدىندا جۇڭگونىڭ شینجیاڭىن قارالاعان، كۇیە جاققان وسەك ـ ایاڭدار وزدىگىنەن جوق بولادى. ناقتى جۇڭگو شینجیاڭىن اناعۇرلىم كوپ ادامعا تانىستىرىپ، ٴار ەل اراسىندا، اسىرەسە، ورىكەندەپ كەلە جاتقان ەلدەر، تۇستىك ەلدەر اراسىندا، عى اناعۇرلىم كوپ اۋىس ـ كۇیىستى، سەلبەستىكتى قۇلشىنا جەبەپ، ٴوزارا تیىمدىلىك جاساپ، تەڭ یگىلىككە كەنەلۋدى، بىرگە داۋۇدى جۇزەگە اسىرىپ، ادامزاتتىڭ تاعدىرلاس ورتاق تۇلعاسىن قۇرۇعا كۇش ـ قۇات ارناىمىز.

چىن ۇیجۇن، لي شۇەجۇن، قایسار ابدىكەرىم قاتارلىلار كەزدەسۋگە قاتىناستى.

نەگىز قالاۋ

پارتیانى جاپىپاي قاتاڭ باسقارۋعا تابانداى بولىپ، جوعارى ساپالى كادرلار قوسىنى قۇرۋدا ىلىسىن شىن مانىندە ویداعىداي یگەردى

تارىم وزەنى بۇىرقانا جوڭكىلەدى. كوركىتى شینجیاڭ قۇرۇ مەقتى تىرەكتەن ایرىلا المایدى.

شینجیاڭ پارتیانى جاپىپاي قاتاڭ باسقارۋعا تابانداى بولىپ، ادال، كىرشىكسىز، جاۋاپكەرشىلىك ارقالایتىن جوعارى ساپالى ٴار ۇلت كادرلارى قوسىنىن تۇلعالاپ، جاڭا داۋىردەگى پارتیانىڭ شینجیاڭداعى باسقارۋ جالپى جوباسىن تولىق، دالمە ـ ٴدال، جاپىپاي دایەكتىلەندىرۋگە پارمەندى قامتاماسىزدىق ەتىپ، 10 مىڭنان استام ٴار دارەجەلى باسشى كادرلار بۇلتتىق تەرمینالدا "ٴبىلىم قورىنان" بىرگە یگىلىكتەندى.

"جاڭا وي جەلسى ارقىلى جاڭا جاعدایعا زەرتتەۋ جۇرگىزىپ، جاڭا ٴادىس ارقىلى جاڭا ماسەلەلەردى شەشەمىز"، "ورایدى قولدان جىبەرمەي، تیاناقتاندىرۇدى مەقتى یگەرەمىز"، "ىلگەرىلەمەسەك شەگىنەمىز، باياۋ ىلگەرىلەسەك تە شەگىنەمىز"... شینجیاڭداعى قالىڭ كادرلار قابىلەت داعدارىسىن، ٴبىلىم جەتەرسىزدىگىن تەرەڭ سەزىنىپ، شىنایى یگەرىپ، ناقتى دستەۋ، قایراتتانا ىلگەرى ۇمتىلۋ بەكمىن ناقتىلاي ٴتۇستى.

جاڭا ٴداۋىردىڭ شىعىس جەلى بۇىرقانىپ، اسقار تاۋلار مەن اساۋ وزەندەردە ورشەلەنە سوقتى؛ جاڭا جورىقتىڭ ایىنى اسقاق، كىسىنى العا باسۋعا جىگەرلەندىرەدى. ٴدال وسى ساتتەگى شینجیاڭدا ومىرشەڭدىك كۇش قاۋلاپ، قوزعاۋشى كۇش تەبىندەپ، كومەسكى كۇش اشىلىپ، تىنىش تا بەرەكەلى، قارىشتاپ دامعان جاڭا بەینە جارىققا شقتى. جاڭا تاریحي باستامادا شي جینپیڭ جولداستى ۇیتقى ەتكەن پارتیا ورتالىق كومیتەتىنىڭ پارمەندى باسشىلىعندا تیانشان ۇلانداری اسقاق جىگەرمەن قایراتتانا ۇمتىلىپ، جاڭا داۋىردەگى پارتیانىڭ شینجیاڭدى باسقارۋ جالپى جوباسىن تولىق، دالمە ـ ٴدال، جاپىپاي دایەكتىلەندىرىپ، تولىق بارىسندا ىلگەرىلەپ، توقتاۋسىز كۇش سالىپ، تابانداىلىقپەن ناتىجە جاراتىپ، ۇزاق ۋاقىت ەڭبەك ٴسىڭىرىپ، جۇڭگو ۇلگىسىندەگى وسزامانداندىرۇ بارىسندا نىتماقتى، جاراسمدى، گۇلدەنگەن، باي، ورىكەنیەتتى، العا باسقان، تىنىش ٴومىر، شات ـ شادىمان تىرشىلىك كەشىرگەن، ەكولوگیالىق تاماشا كوركىتى شینجیاڭدى اناعۇرلىم ویداعىداي قۇراتىندىعى داۋسىز.

(باسى 1 ـ بەتتە)

گۇڭ چیحۇاڭ بىلاي دەدى: شینجیاڭ ـــ جۇڭگونىڭ باتىس بولىگىندەگى ماڭزدى ەسىك اشۋ قاقپاسى، "ٴبىر بەلدەۋ، ٴبىر جولدى" بىرگە قۇرۇداعى، مەملەكەتكە قىزمەت وتەۋ ستراتەگیاسىنداعى ورنى ماڭىزدى، ابزالدىلىعى كورنەكتى. بەیجیڭ داشۋەسى شینجیاڭمەن باعىتتامالى كومەكتەسۋ، جبەك جولى ارحەولوگیاسى، ەمدەۋ ـ دەنساۋلىق ساقتاۋ، دارىندىلاردى جەتكىزپ بەرۋ، عىلىم ـ تەحنیكا جەتىستىكتەرىن كادەگە جاراتۋ سیاقتى جاڭا تاردا تىعىز اۋىس ـ كۇیىس جاساپ، تەرەڭ سەلبەستىك نەگىزىن قالادى. وسى رەتكى "شىعىس وقۋ سىلىعى" كۇرسانتتارىنىڭ ساپارى ٴساتتى دە